

Олена Юрїївна САЛМАНОВА,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Анатолій Трохимович КОМЗЮК,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Костянтин Леонідович БУГАЙЧУК,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У статті наголошено на тому, що міжнародне співробітництва у сфері фізичної культури та спорту є спільною, комплексною та багатовекторною діяльністю декількох держав, спортивних федерацій, спортсменів, фахівців сфери фізичної культури і спорту, закладів фізичної культури і спорту, закладів вищої освіти, громадських об'єднань, органів публічної влади, що відповідають за різноманітні аспекти такої діяльності в

різних країнах світу та в глобальному контексті, у ході планування, організації та проведення міжнародних спортивних змагань і заходів, програм і проєктів, виконання положень міжнародних договорів у сфері фізичної культури і спорту з метою підвищення міжнародного іміджу держави та дотримання міжнародних стандартів, утвердження схвалених світовою спортивною спільнотою морально-етичних цінностей, соціальних стандартів та інклюзивних практик у сфері фізичної культури та спорту.

Зазначено, що з огляду на запропоноване широке бачення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виокремлено окремі його особливості, що постають у сучасних умовах: в його основі у сучасних умовах лежить управління спортивними проєктами; тісний взаємозв'язок міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту із закладами вищої освіти, які в сучасних умовах формують вектор відповідних наукових досліджень, об'єднують міжнародну спортивну спільноту в ході проведення різноманітних спортивних і наукових заходів; інклюзивність і безбар'єрність міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту; на рівні міжнародного співробітництва встановлюються єдині та загальноприйняті стандарти спорту, що є доступним для всіх без виключення категорій населення; тісний зв'язок зі спортивним туризмом, створення на рівні держави належної рекреаційної, спортивної, транспортної інфраструктури для максимального підвищення туристичної привабливості держави, що є основою успішного проведення будь-якого успішного міжнародного спортивного заходу; вирішальний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на міжнародне співробітництво в сфері фізичної культури та спорту.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, сфера фізичної культури та спорту, сутність, особливості.

Постановка проблеми. Спорт завжди був важливою частиною суспільного існування людини, охоплюючи всі сфери людського життя. У сучасну епоху спорт більше не обмежується зоною розваг чи дозвілля. Він набув комерційного та економічного значення в усьому світі¹. М. Mitten та Н. Оріє зазначають, що правове регулювання національних і міжнародних спортивних змагань вступило в нову еру, яка створює сприятливий ґрунт для ширшого впливу і застосування. Науковці зазначають, що у подібних умовах особливої актуальності набуває підвищення обізнаності про важливість спорту не лише як світового культурного явища та значної частини глобальної економіки двадцять першого століття, але й як сфери дії міжнародних і національних нормативно-правових актів, які формують моделі для встановлення, впровадження та забезпечення виконання глобальних правових норм².

¹ Iasechko S., Zaitsev O., Pokusa F., Saienko V., Harashchuk I. Legal regulation of intellectual property in sports. *SPORT TK-Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte*. 2022. № 11 (45). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/526631/337861>

² Mitten M., Opie H. Sports Law": Implications for the Development of International, Comparative, and

В українській науковій думці окремих аспектів сутності, особливостей та наявних проблем міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту торкалися у своїх комплексних наукових дослідженнях низка науковців: В. А. Базенко, С. А. Вавренюк, К. В. Громовенко, М. М. Гнатовський, М. А. Журба, О. І. Іваненко, Ю. Ю. Калиновський, А. Ю. Клименко, Т. В. Курусь, В. М. Орел, С. М. Перепьолкін, Т. О. Свіда, Я. О. Тицька, М. О. Ткалич, О. О. Туряниця, Н. Г. Ярова та багато інших. Водночас дане питання є надзвичайно багатограним в умовах всеосяжної глобалізації та стрімкої цифровізації, що зумовлює необхідність нових наукових пошуків у даній сфері.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати сутність та особливості міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: осмислити сутність фізичної культури та спорту як соціального інституту; сформувати авторське розуміння міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту; проаналізувати зміст окремих його особливостей, що постають у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. З останніх десятиліть фізична культура та спорт займають одне з центральних місць у суспільстві. Сьогодні спортивна індустрія стала настільки багатогранною та потужною, що іноді вона також має великий вплив на політичні та економічні процеси в усьому світі. Фізична культура як соціальний інститут є важливою складовою загального поняття «культура», яка виконує специфічні функції, спрямовані на збереження, підтримання та покращення фізичного та психічного здоров'я людини, на самореалізацію людини. Вона спрямована на духовний і фізичний розвиток людини, яка є не лише суб'єктом, а й об'єктом пізнання, оцінки та вдосконалення в даній сфері. Фізична культура є інтегруючим елементом у культурі, що має великі можливості для розвитку особистості в цілому¹.

Щодо міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту, то останнє постає як важлива та унікальна частина міжнародної політики. Окремі науковці, зокрема і S. Jedlicka, стверджують, що спорт доречно розуміти як продукт міжнародної системи і що існуючу систему транснаціональних організацій управління спортом слід вивчати майже так само, як інші міжнародні організації, такі як ООН, Всесвітня організація охорони здоров'я та Організація економічного співробітництва та розвитку. Ця концептуалізація управління міжнародним спортом як інституції використовується для демонстрації того як парадигми та теоретичні основи зі сфери міжнародних відносин можуть бути застосовані до досліджень управління міжнародним спортом².

National Law and Global Dispute Resolution. Lex Sportiva: What is Sports Law: book, 2012. P. 173.

¹ Tikhonova M., Bermudes D., Kyselov V., Maksymenko L., Fetko Y. The problem of the obligation of a child athlete to comply with the provisions of the anti-doping legislation of Ukraine. *Sport TK-Revista Euroamericana De Ciencias Del Deporte*. 2022. № 11 (2). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/519491/337211>.

² Jedlicka S. Sport governance as global governance: theoretical perspectives on sport in the

Так, міжнародне співробітництва у сфері фізичної культури та спорту є спільною, комплексною та багатовекторною діяльністю декількох держав, спортивних федерацій, спортсменів, фахівців сфери фізичної культури і спорту, закладів фізичної культури і спорту, закладів вищої освіти, громадських об'єднань, органів публічної влади, що відповідають за різноманітні аспекти такої діяльності в різних країнах світу та в глобальному контексті, у ході планування, організації та проведення міжнародних спортивних змагань і заходів, програм і проєктів, виконання положень міжнародних договорів у сфері фізичної культури і спорту з метою підвищення міжнародного іміджу держави та дотримання міжнародних стандартів, утвердження схвалених світовою спортивною спільнотою морально-етичних цінностей, соціальних стандартів та інклюзивних практик у сфері фізичної культури та спорту.

З огляду на таке широке бачення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту ми стоїмо на необхідності окреслення окремих його особливостей, що постають у сучасних умовах.

Першою особливістю, яка є фундаментальною на рівні міжнародного співробітництва, є те, що в його основі у сучасних умовах лежить управління спортивними проєктами. С. Хан та У. Ма зазначають, що для ефективного управління великомасштабними спортивними подіями та проєктами важливою є інтеграція використання науки, управління, інформаційних технологій і розробка інформаційної системи управління у масштабних спортивних подіях на основі управління проєктами¹.

J. Caminero-Granja, J. Pajares, N. Martin-Cruz обґрунтовують, що організація і проведення спортивної події також є проєктом. Науковці поділяють початкову фазу реалізації спортивного проєкту на дві окремі складові: фазу розгортання та виконання (*strito sensu*). До першої відносяться всі заходи, що виконуються для підготовки до спортивної події, щоб впоратися зі складністю змагань в окремі дати, що характеризуються одночасним і масовим залученням до події учасників і глядачів. Дослідники також наголошують на необхідності адаптації до ринкових умов для максимізації економічної віддачі від спортивної події та для задоволення інтересів організаторів заходу, учасників і глядачів. Переосмислення ролі менеджерів спортивних подій з орієнтацією на управління проєктами дозволяє враховувати аналіз витрат і вигід у реалізації спортивної події, роблячи останні не тільки видовищними, але й прибутковими, стійкими та ефективними².

Другою особливістю є тісний взаємозв'язок міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту із закладами вищої освіти, які в сучасних умовах формують вектор відповідних наукових

international system. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 2018. № 10 (2). P. 287.

¹ Han C., Ma Y. Design and development of large-scale sport events project management information system. In: 1st Joint International Pre-Olympic Conference of Sports Science and Sports Engineering. Nanjing, 04-07 August 2008. P. 141–145

² Caminero-Granja J., Pajares J., Martin-Cruz N. Sports Events and Project Management. A PM2 Proposal. *Journal of Industrial Engineering and Management*. 2022. № 15 (2). P. 323.

досліджень, об'єднують міжнародну спортивну спільноту в ході проведення різноманітних спортивних і наукових заходів. Цьому сприяє розвинена матеріально-технічна база закладів вищої освіти, а також тісна співпраця в ході надання освітніх послуг з широким колом стейкхолдерів. Окремі науковці в цьому контексті акцентують увагу на поглибленні, вдосконаленні та диверсифікації тенденцій розвитку університетських спортивних досліджень, диференціації та персоналізації особливостей процесу здобуття спортивної освіти в закладах вищої освіти, реалізації університетських спортивних ключових проєктів для розвитку спорту, сприянні підвищенню рівня спеціалізації вищої спортивної освіти та формуванні якісного освітнього процесу в закладах вищої освіти. Це потребує розгляду та вивчення факторів, які впливають на спортивні інтереси здобувачів освіти, базових навичок з реалізації спортивного проєкту, щоб допомогти здобувачам освіти повною мірою використовувати власну суб'єктивну ініціативу, стимулювати потенціал здобувачів освіти¹.

Ще однією важливою особливістю є інклюзивність і безбар'єрність міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту. Адже саме на рівні міжнародного співробітництва встановлюються єдині та загальноприйняті стандарти спорту, що є доступним для всіх без виключення категорій населення. G. Doll-Tepper наголошує, що протягом останніх кількох десятиліть у сфері фізичної культури, спорту та спортивної науки сформувалася нова галузь спеціалізації: адаптована фізична активність і спорт для людей з обмеженими можливостями. Минулі та поточні наукові розробки вказують на конкретні проблеми покращення участі таких осіб, професійної підготовки та проведення досліджень з акцентом на міжнародну/європейську взаємодію та співпрацю². L. Petrinovic звертає увагу на те, що люди з обмеженими можливостями можуть займатися звичайним спортом або адаптованим спортом залежно від способу організації. Є багато видів спорту, правила яких адаптовані для людей з обмеженими можливостями та містять детальну функціональну класифікацію для забезпечення рівної участі. Бадмінтон є одним із видів спорту, які мають тенденцію бути спортом для всіх, де Всесвітня федерація бадмінтону пропагує бачення «один вид спорту – одна команда». Немає спеціальних адаптацій, необхідних для гравців на Дефлімпійських іграх. На Спеціальних Олімпійських іграх є кілька спеціальних дисциплін, що стосуються технічних елементів бадмінтону, які адаптовані для людей з більш серйозними вадами³.

Водночас неможливо уявити сучасне міжнародне співробітництво у

¹ Han Y., Huang L., Xue S. The Research Scope Extension and Key Project Cultivation Analysis of University Sports Project. In: 2nd International Conference on Humanities, Social Sciences and Global Business Management. London, 21-22 June 2014. P. 163.

² Doll-Tepper G. APA and sport for persons with a disability – Current issues and challenges. In: 4th International Scientific Conference on Kinesiology. Opatija, 07-11 September 2005. P. 62

³ Petrinovic L. Adapted sport – Badminton in perspective of different disabilities. In: 7th International Scientific Conference on Kinesiology: Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward. Opatija, 22–25 May 2014. P. 50.

сфері фізичної культури та спорту без такої особливості, як тісний зв'язок зі спортивним туризмом, створення на рівні держави належної рекреаційної, спортивної, транспортної інфраструктури для максимального підвищення туристичної привабливості держави, що є основою успішного проведення будь-якого успішного міжнародного спортивного заходу. Окремі науковці стверджують, що спортивний туризм пропонує окремі можливості для активізації місцевих регіонів у глобальному контексті. Результати показують, що для того, щоб розвиватися та ставати інструментом розвитку туристичних напрямків, спортивні туристичні заходи необхідно організовувати в тісній співпраці зі спортивними та туристичними агентствами, особами, які приймають рішення, та місцевою громадою. Більше того, співпраця між туристичними та спортивними агентствами має важливе значення для забезпечення успіху спортивного туристичного напрямку¹.

Неможливо оминати увагою і таку особливість міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту, як вирішальний вплив на нього інформаційно-комунікаційних технологій. M. Varmus, G. Koman, M. Holubcık наголошують, що співпраця в спортивному середовищі є одним із ключових факторів успіху спортивної організації на світовому ринку. Ця співпраця найчастіше відбувається між спортивними організаціями та зацікавленими сторонами, причому потенціал створення та стійкість залежить від кількох факторів, які часто недостатньо ідентифіковані та виміряні. Вплив глобалізації просуває розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (Big Data), що дозволяє обробляти різноманітні дані з глобального середовища. Існує можливість використовувати ці дані як основу прийняття рішень для встановлення співпраці. Важливим фактом є те, що багато спортивних організацій у всьому світі мають низку різномірних даних, які можна проаналізувати, оцінити та використати як підтримку для встановлення співпраці з глобальної точки зору².

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти до висновку, що міжнародне співробітництва у сфері фізичної культури та спорту є спільною, комплексною та багатовекторною діяльністю декількох держав, спортивних федерацій, спортсменів, фахівців сфери фізичної культури і спорту, закладів фізичної культури і спорту, закладів вищої освіти, громадських об'єднань, органів публічної влади, що відповідають за різноманітні аспекти такої діяльності в різних країнах світу та в глобальному контексті, у ході планування, організації та проведення міжнародних спортивних змагань і заходів, програм і проєктів, виконання положень міжнародних договорів у сфері фізичної культури і спорту з метою підвищення міжнародного іміджу держави та дотримання

¹ Londoño M., Molero R., Medina F., Naudí S., Bergara S. Sport tourism: an opportunity for local regions in a global context. *A Delphi study. Retos-Nuevas Tendencias En Educacion Fisica Deporte Y Recreacion*. 2021. № 42. P. 77.

² Varmus M., Koman G., Holubcık M. Globalization aspects of creating cooperation in sport environment with support of big data. In: 16th International Scientific Conference on Globalization and its Socio-Economic Consequences. Rajecke Teplice, 05-06 October 2016. P. 2307.

міжнародних стандартів, утвердження схвалених світовою спортивною спільнотою морально-етичних цінностей, соціальних стандартів та інклюзивних практик у сфері фізичної культури та спорту.

З огляду на запропоноване широке бачення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту виокремлено окремі його особливості, що постають у сучасних умовах: в його основі у сучасних умовах лежить управління спортивними проектами; тісний взаємозв'язок міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту із закладами вищої освіти, які в сучасних умовах формують вектор відповідних наукових досліджень, об'єднують міжнародну спортивну спільноту в ході проведення різноманітних спортивних і наукових заходів; інклюзивність і безбар'єрність міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту; на рівні міжнародного співробітництва встановлюються єдині та загальноприйняті стандарти спорту, що є доступним для всіх без виключення категорій населення; тісний зв'язок зі спортивним туризмом, створення на рівні держави належної рекреаційної, спортивної, транспортної інфраструктури для максимального підвищення туристичної привабливості держави, що є основою успішного проведення будь-якого успішного міжнародного спортивного заходу; вирішальний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на міжнародне співробітництво в сфері фізичної культури та спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Caminero-Granja J., Pajares J., Martin-Cruz N. Sports Events and Project Management. A PM2 Proposal. *Journal of Industrial Engineering and Management*. 2022. № 15 (2). P. 323–337.
2. Doll-Tepper G. APA and sport for persons with a disability – Current issues and challenges. In: 4th International Scientific Conference on Kinesiology. Opatija, 07-11 September 2005. P. 62–66.
3. Han C., Ma Y. Design and development of large-scale sport events project management information system. In: 1st Joint International Pre-Olympic Conference of Sports Science and Sports Engineering. Nanjing, 04-07 August 2008. P. 141–145.
4. Han Y., Huang L., Xue S. The Research Scope Extension and Key Project Cultivation Analysis of University Sports Project. In: 2nd International Conference on Humanities, Social Sciences and Global Business Management. London, 21-22 June 2014. P. 163–166.
5. Iasechko S., Zaitsev O., Pokusa F., Saienko V., Harashchuk I. Legal regulation of intellectual property in sports. *SPORT TK-Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte*. 2022. № 11 (45). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/526631/337861>.
6. Jedlicka S. Sport governance as global governance: theoretical perspectives on sport in the international system. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 2018. № 10 (2). P. 287–304.

7. Londoño M., Molero R., Medina F., Naudí S., Bergara S. Sport tourism: an opportunity for local regions in a global context. *A Delphi study. Retos-Nuevas Tendencias En Educacion Fisica Deporte Y Recreacion*. 2021. № 42. P. 77–88.

8. Mitten M., Opie H. Sports Law": Implications for the Development of International, Comparative, and National Law and Global Dispute Resolution. *Lex Sportiva: What is Sports Law: book*, 2012. P. 173–222.

9. Petrinovic L. Adapted sport – Badminton in perspective of different disabilities. In: 7th International Scientific Conference on Kinesiology: Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward. Opatija, 22–25 May 2014. P. 50–53.

10. Tikhonova M., Bermudes D., Kyselov V., Maksymenko L., Fetko Y. The problem of the obligation of a child athlete to comply with the provisions of the anti-doping legislation of Ukraine. *Sport TK-Revista Euroamericana De Ciencias Del Deporte*. 2022. № 11 (2). URL: <https://revistas.um.es/sportk/article/view/519491/337211>.

11. Varmus M., Koman G., Holubčík M. Globalization aspects of creating cooperation in sport environment with support of big data. In: 16th International Scientific Conference on Globalization and its Socio-Economic Consequences. Rajecke Teplice, 05-06 October 2016. P. 2307–2314.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2023

Olena Yu. SALMANOVA,

Doctor of Science in Law, Professor,

Honored Education Worker of Ukraine

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Anatoly T. KOMZYUK,

Doctor of Science in Law, Professor,

Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Kostyantyn L. BUGAYCHUK,

Doctor of Science in Law, Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

THE ESSENCE AND CHARACTERISTICS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

The article emphasizes that international cooperation in the field of physical culture and sports is a joint, complex and multi-vector activity of several states, sports federations, athletes, specialists in the field of physical culture and sports, institutions of physical culture and sports, institutions of higher education, public organizations associations, public authorities responsible for various aspects of such activities in different countries of the world and in a global context, in the course of planning, organizing and conducting international sports competitions

and events, programs and projects, implementing the provisions of international agreements in the field of physical culture and sports with the aim of improving the international image of the state and compliance with international standards, approval of moral and ethical values, social standards and inclusive practices in the field of physical culture and sports approved by the world sports community.

It is noted that in view of the proposed broad vision of international cooperation in the field of physical culture and sports, its specific features that appear in modern conditions are singled out: its basis in modern conditions is the management of sports projects; the close relationship of international cooperation in the field of physical culture and sports with institutions of higher education, which in modern conditions form a vector of relevant scientific research, unite the international sports community in the course of various sports and scientific events; inclusiveness and barrier-free international cooperation in the field of physical culture and sports; at the level of international cooperation, uniform and generally accepted standards of sport are established, which is accessible to everyone without excluding categories of the population; close connection with sports tourism, creation of appropriate recreational, sports, and transport infrastructure at the state level to maximize the tourist attractiveness of the state, which is the basis for the successful holding of any successful international sports event; the decisive impact of information and communication technologies on international cooperation in the field of physical culture and sports.

Key words: *international cooperation, the field of physical culture and sports, essence, features.*